

דברי ר' ישמעאל, רשב"י אומר אפשר אדם חורש בשעת חרישה וכו' תורה מה תהא עליה אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים שנאמר ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו' ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י עצמן שנאמר ואספת דגניך וכו', אמר אביי הרבה עשו כר"י ועלתה בידן כרשב"י ולא עלתה בידן, והביאור דלדעת רשב"י לא הותר לבטל מלימוד אף שעה אחת, והקרא דואספת דגניך היינו ע"י אחרים, ולר"י נאמר בהך קרא דואספת דגניך התירא לבטל מלימוד בשביל עסק דרך ארץ, ואביי דקאמר הרבה עשו כר"י ועלתה בידן, משמע דקפסיק הילכתא כר"י דהקרא דואספת דגניך הוא לומר הנהג בהן מנהג דרך ארץ.

והנה ברמב"ם פ"ג מהל' שמיטה ויובל הי"ג ז"ל ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו לדעה את ה' והלך ישר וכו' ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם ה"ז נתקדש קדש קדשים ויהי' ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים, ויזכה לו בעה"ז דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים ללוים וכו' עכ"ל.

וכמדומני שראיתי בשם הגר"א

כתבו הספרים שזהו נאמר לכלל העולם שאין כולם יכולים לזכות לעלות למדרגה רמה זו להיות עסקם רק בתורה לבדה אבל אנשים יחידים יוכל להמצא בכל עת באופן זה [וזהו שאמרו בברכות (לה:)] הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידן, ר"ל דוקא הרבה] והקב"ה בודאי ימציא להם פונסתם, וכעין זה כתב הרמב"ם פ"ג מהל' שמיטין ויובלות ולא שבט לוי בלבד וכו' ע"ש, ובפרט אם אם כבר נמצאו אנשים שרוצים להספיק לו צרכיו כדי שיעסוק בתורה בודאי לא שיקן זה, ויששכר וזבולון יוכיח.

ביאור הלכה סי' קנ"ו בד"ה סופה

אוצר החכמה

(שמ)

שם.

לא נתבאר אם ר' נהוראי בא לחלוק על דברי ר' מאיר שמקודם דקאמר לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקי' וקלה, וזה יפלא דהרי בעירובין דף יג. אמרינן דר"מ הוא ר' נהוראי בעצמו, ועוד דאם בא לחלוק על ר"מ על הא דקאמר דילמד אדם את בנו אומנות, מהו הלשון דאיני מלמד את בני והענין צ"ב, והנראה לומר כביאור הדבר דהנה בברכות דף לה:; ת"ר ואספת דגניך מה ת"ל לפי שנאמר לא ימוש ספר התורה הזה מפיק יכול דברים ככתבן ת"ל ואספת דגניך הנהג בהן מנהג דרך ארץ

כדברי ר"מ השנויים למעלה, רק לבנו הוא בוחר מדה אחרת ואינו מלמדו אלא תורה כנ"ל.¹²⁵

חדושי מרן רי"ז הלוי עה"ת פר' חיי שרה ועיי"ש עוד באריכות בדבריו הנפלאים

(שמא)

שם.

ואגב יש לציין מה ששמעתי מקשים לפני רבות בשנים על סוגיא זו (עירובין יג:) מהא דקידושין פב. שאמר ר' נהוראי מניח אני כל אומנות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה וכו', ולעיל שם הובא בשם רבי מאיר שאמר שלעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקיה וקלה, שלכאורה איך שייך שיחלקו ר"מ ור' נהוראי בזמן שמבואר בסוגיין שר"מ הוא ר' נהוראי בעצמו, אבל באמת קושיא זו היא טעות דהא מפורש בסוגיא שר' נחמיה או רבי אלעזר בן ערך ג"כ נקראו בשם ר' נהוראי, והיו שני חכמים או שלשה נקראים בשם זה וקושיא מעיקרא ליתא.

אמת ליעקב, (להג"ר יעקב קמינצקי ז"ל) עה"ת, דרשות, דרשה ד'

שמקור דברי הרמב"ם אלו מפני שזו היא מדתו של רשב"י וחבריו, ולמדנו מזה דאע"ג דאיפסיקא הילכתא כר"י דהנהג בהן מנהג ד"א, מ"מ גם זו המדה של רשב"י וחבריו מדה היא, ואם בא איש מכל באי עולם להתנהג במדה זו אינו צריך לשום דבר בעוה"ז, כי ה' יזכה לו בעוה"ז דבר המספיק לו בלי שום השתדלות מצדו כלל.

ולפ"ז נראה דהן הן דברי ר"מ ור' נהוראי השנויים במשנה, דר"מ קפסיק הילכתא דילמד אדם את בנו אומנות נקיה וקלה והיינו כר"י דהנהג בהן מנהג דרך ארץ, ודברי ר' נהוראי הם דבר אחר לגמרי, דאע"פ שכך הוא הדין ללמד את בנו אומנות, אבל הרי יש עוד מדה אחרת והיא מדת רשב"י וחבריו שגם זו מדה היא כמו שהבאנו מדברי הרמב"ם, ולכן מניח הוא כל אומנות שבעולם ואינו מלמד את בנו אלא תורה, וקחשיב היתרונות שיש במדה זו לגבי מדת ר"י של הנהג בהן מנהג ד"א, ולפ"ז אין רומיא מדברי ר' נהוראי על דברי ר"מ כי שניהם מתאימים זה עם זה, וגם מבואר הלשון של איני מלמד את בני, דלענין ההלכה הוא